Test Booklet No.
परीक्षा पुस्तिका संख्या

This Booklet contains 20 pages.
इस पुस्तिका में 20 पृष्ठ हैं ।

JPC14–I

PAPER I / प्रश्न-पत्र I
PART IV & V / भाग IV & V
Punjabi Language Supplement
पंजाबी भाषा परिशिष्ट

Test Booklet Code
परीक्षा पुस्तिका संकेत

N

Do not open this Test Booklet until you are asked to do so.
इस परीक्षा पुस्तिका को तब तक न खोलें जब तक कहा न जाए ।
Read carefully the Instructions on the Back Cover (Page 19 & 20) of this Test Booklet.
इस परीक्षा पुस्तिका के पिछले आवरण (पृष्ठ 19 व 20) पर दिए निर्देशों को ध्यान से पढ़ें ।

For instructions in Punjabi see Page 2 of this booklet. / पंजाबी में निर्देशों के लिए इस पुस्तिका का पृष्ठ 2 देखें ।

INSTRUCTIONS FOR CANDIDATES

1. This booklet is a supplement to the Main Test Booklet for those candidates who wish to answer **EITHER** Part IV (Language I) **OR** Part V (Lauguage II) in **PUNJABI** language, but **NOT BOTH**.
2. Candidates are required to answer Parts I, II, III from the *Main Test Booklet* and Parts IV and V from the languages chosen by them.
3. Questions on English and Hindi languages for Part IV and Part V have been given in the Main Test Booklet. Language Supplements can be asked for separately.
4. Use **Blue/Black Ball Point Pen only** for writing particulars on this page/marking responses in the Answer Sheet.
5. The CODE for this Language Booklet is **N**. Make sure that the CODE printed on **Side-2** of the Answer Sheet and on your Main Test Booklet is the same as that on this Language *Supplement* Booklet. In case of discrepancy, the candidate should immediately report the matter to the Invigilator for replacement of the Language Supplement Test Booklet.
6. This Test Booklet has **two** Parts, IV and V consisting of **60** Objective Type Questions, and each carries 1 mark :
   Part IV : Language I – (Punjabi) *(Q. Nos. 91 – 120)*
   Part V : Language II – (Punjabi) *(Q. Nos. 121 – 150)*
7. Part IV contains 30 questions for Language I and Part V contains 30 questions for Language II. In this Test Booklet, only questions pertaining to Punjabi language have been given. **In case the language(s) you have opted for as Language I and/or Language II is a language other than Punjabi, please ask for a Test Booklet that contains questions on that language. The languages being answered must tally with the languages opted for in your Application Form.**
8. ***Candidates are required to attempt questions in Part V (Language II) in a language other than the one chosen as Language I (in Part IV) from the list of languages.***
9. Rough work should be done only in the space provided in the Test Booklet for the same.
10. The answers are to be recorded on the OMR Answer Sheet only. Mark your responses carefully. No whitener is allowed *for changing answers.*

परीक्षार्थियों के लिए निर्देश

1. यह पुस्तिका मुख्य परीक्षा पुस्तिका की एक परिशिष्ट है, उन परीक्षार्थियों के लिए जो **या** तो भाग IV (भाषा I) **या** भाग V (भाषा II) **पंजाबी** भाषा में देना चाहते हैं, लेकिन **दोनों नहीं** ।
2. परीक्षार्थी भाग I, II, III के उत्तर मुख्य परीक्षा पुस्तिका से दें और भाग IV व V के उत्तर उनके द्वारा चुनी भाषाओं से ।
3. अंग्रेज़ी व हिन्दी भाषा पर प्रश्न मुख्य परीक्षा पुस्तिका में भाग IV व भाग V के अन्तर्गत दिए गए हैं । भाषा परिशिष्टों को आप अलग से माँग सकते हैं ।
4. इस पृष्ठ पर विवरण अंकित करने एवं उत्तर पत्र पर निशान लगाने के लिए **केवल नीले/काले बॉल पॉइंट पेन** का प्रयोग करें ।
5. इस भाषा पुस्तिका का **संकेत है N**. यह सुनिश्चित कर लें कि इस भाषा परिशिष्ट पुस्तिका का संकेत, उत्तर पत्र के **पृष्ठ-2** एवं मुख्य प्रश्न पुस्तिका पर छपे संकेत से मिलता है । अगर यह भिन्न हो तो परीक्षार्थी दूसरी भाषा परिशिष्ट परीक्षा पुस्तिका लेने के लिए निरीक्षक को तुरन्त अवगत कराएँ ।
6. इस परीक्षा पुस्तिका में **दो** भाग IV और V हैं, जिनमें **60** वस्तुनिष्ठ प्रश्न हैं, तथा प्रत्येक 1 अंक का है :
   भाग IV : भाषा I – (पंजाबी) *(प्रश्न सं. 91 – 120)*
   भाग V : भाषा II – (पंजाबी) *(प्रश्न सं. 121 – 150)*
7. भाग IV में भाषा I के लिए 30 प्रश्न और भाग V में भाषा II के लिए 30 प्रश्न दिए गए हैं । इस परीक्षा पुस्तिका में केवल पंजाबी भाषा से सम्बन्धित प्रश्न दिए गए हैं । **यदि भाषा I और/या भाषा II में आपके द्वारा चुनी गई भाषा(एँ) पंजाबी के अलावा है तो कृपया उस भाषा वाली परीक्षा पुस्तिका माँग लीजिए । जिन भाषाओं के प्रश्नों के उत्तर आप दे रहे हैं वह आवेदन पत्र में चुनी गई भाषाओं से अवश्य मेल खानी चाहिएँ ।**
8. **परीक्षार्थी भाग V (भाषा II) के लिए, भाषा सूची से ऐसी भाषा चुनें जो उनके द्वारा भाषा I (भाग IV) में चुनी गई भाषा से भिन्न हो ।**
9. रफ कार्य परीक्षा पुस्तिका में इस प्रयोजन के लिए दी गई खाली जगह पर ही करें ।
10. सभी उत्तर केवल OMR उत्तर पत्र पर ही अंकित करें । अपने उत्तर ध्यानपूर्वक अंकित करें । उत्तर बदलने हेतु श्वेत रंजक का प्रयोग निषिद्ध है ।

Name of the Candidate (in Capitals) : ______________________
परीक्षार्थी का नाम (बड़े अक्षरों में) :
Roll Number (अनुक्रमांक) : in figures (अंकों में) ______________________
: in words (शब्दों में) ______________________

Centre of Examination (in Capitals) : ______________________
परीक्षा केन्द्र (बड़े अक्षरों में) :
Candidate's Signature : ______________ Invigilator's Signature : ______________
परीक्षार्थी के हस्ताक्षर : निरीक्षक के हस्ताक्षर :
Facsimile signature stamp of Centre Superintendent ______________________

SEAL

ਇਸ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ 20 ਪੰਨੇ ਹਨ ।

JPC14–I

ਪੇਪਰ I

ਭਾਗ IV & V

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੂਰਕ

ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਸੰਕੇਤ

N

ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹੋ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਹਾ ਨਾ ਜਾਵੇ ।

ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਦੇ ਪਿੱਛਲੇ ਪੰਨੇ (19 & 20) ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰੇਦਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ ।

ਪਰੀਖਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼:

1. ਇਹ ਪੁਸਤਿਕਾ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਸਤਿਕਾ ਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਭਾਗ IV (ਭਾਸ਼ਾ I) ਜਾਂ ਭਾਗ V (ਭਾਸ਼ਾ II) ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਦੋਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ।
2. ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ I, II, III ਦੇ ਉੱਤਰ ਮੁੱਖ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਭਾਗ IV ਅਤੇ V ਦੇ ਉੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ।
3. ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਮੁੱਖ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਭਾਗ IV ਅਤੇ ਭਾਗ V ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਪੂਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਅਲਗ ਤੋਂ ਮੰਗ ਸਕਦੇ ਹੋ ।
4. ਇਸ ਪੰਨੇ ਉੱਤੇ ਵਿਵਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੇਵਲ ਨੀਲੇ/ਕਾਲੇ ਬਾਲ ਪੁਆਇੰਟ ਪੈੱਨ ਦਾ ਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰੋ ।
5. ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਪੁਸਤਿਕਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ **N**. ਇਹ ਗੱਲ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਪੂਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਪੁਸਤਿਕਾ ਦਾ ਸੰਕੇਤ, ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦੇ ਪੰਨਾ-2 ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਉੱਤੇ ਛਪੇ ਸੰਕੇਤ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਪੂਰਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਦੂਜੀ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਲੈਣ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰੇ ।
6. ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਦੋ ਭਾਗ IV ਅਤੇ V ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 60 ਵਸਤੂਪਰਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਲਈ 1 (ਇੱਕ) ਅੰਕ ਹੈ :
   ਭਾਗ IV : ਭਾਸ਼ਾ I — (ਪੰਜਾਬੀ) (ਪ੍ਰ. 91 ਤੋਂ ਪ੍ਰ. 120)
   ਭਾਗ V : ਭਾਸ਼ਾ II — (ਪੰਜਾਬੀ) (ਪ੍ਰ. 121 ਤੋਂ ਪ੍ਰ. 150)
7. ਭਾਗ IV ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ I ਵਾਸਤੇ 30 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਭਾਗ V ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ II ਲਈ ਵੀ 30 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਅਗਰ ਭਾਸ਼ਾ I ਅਤੇ/ਜਾਂ II ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ(ਵਾਂ) ਪੰਜਾਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਚੁਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਾਲੀ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਮੰਗ ਲਓ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਤੁਸੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਆਵੇਦਨ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਚੁਣੀਆਂ ਗਈਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਹੀ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ।
8. ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਭਾਗ V (ਭਾਸ਼ਾ II) ਲਈ, ਭਾਸ਼ਾ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਅਜਿਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਚੁਣੋ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੀ ਭਾਸ਼ਾ I (ਭਾਗ IV) ਵਿੱਚ ਚੁਣੀ ਗਈ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੋਵੇ ।
9. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁਸਤਿਕਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕੱਚੇ ਕੰਮ ਲਈ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੱਚਾ ਕੰਮ ਕਰੋ ।
10. ਸਾਰੇ ਉੱਤਰ ਕੇਵਲ ਓ.ਐੱਮ.ਆਰ. (OMR) ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ । ਆਪਣੇ ਉੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਓ । ਉੱਤਰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਫ਼ੇਦ ਸਿਆਹੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ।

ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਦਾ ਨਾਂ (ਵੱਡੇ ਅਖਰਾਂ ਵਿੱਚ) : ____________________

ਰੋਲ ਨੰਬਰ : ਅੰਕਾਂ ਵਿੱਚ ____________________

: ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ____________________

ਪਰੀਖਿਆ ਕੇਂਦਰ (ਵੱਡੇ ਅਖਰਾਂ ਵਿੱਚ) : ____________________

ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਦੇ ਦਸਖ਼ਤ : ____________ ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਦੇ ਦਸਖ਼ਤ : ____________

Facsimile signature stamp of
Centre Superintendent ____________________

ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ ਦੇਵੇ ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ ਭਾਗ - I ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਪੰਜਾਬੀ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ।

→

ਭਾਗ IV
ਭਾਸ਼ਾ I
ਪੰਜਾਬੀ

ਨਿਰਦੇਸ਼: *ਢੁੱਕਵੇਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ।*

91. ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਕ 'ਨੇਮਬੱਧ' ਮਕਸਦ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ

(1) ਸਿਖਲਾਈ ਤੇ ਖੋਜ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ

(2) ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ

(3) ਸੰਚਾਰ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ

(4) ਦੇਸੀ ਉਚਾਰਨ ਦੀ ਨਕਲ

92. ਇਕ ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਇਕਾਸਾਰ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਹੌਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?

(1) ਸਿਖਲਾਈ ਤੇ ਸੰਚਾਰ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਢਾਂਚਾਗਤ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆਵਾਂ

(2) ਲਕਸ਼ਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣਾ

(3) ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਗਿਆ

(4) ਲਕਸ਼ਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਤ ਵਰਤੋਂ

93. ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਖੇਡ-ਖੇਡ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਕੌਸ਼ਲ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ

(1) ਮੁਲਾਂਕਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੋਵੇ

(2) ਵਾਧੂ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੱਲ ਲਿਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ

(3) ਵਧੇਰੇ ਸਾਹਿਤਕ-ਪੜ੍ਹਤ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ

(4) ਇਸ ਦੀ ਲਾਗਤ ਤਕਨਾਲੋਜੀਕਲ ਮਦਦ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿਚ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋਵੇ

94. ਸਿਖਲਾਈ ਸਾਧਾਰਨ ਤੋਂ ਜਟਿਲ ਵੱਲ ਸਫਰ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖੀਆਂ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

(1) ਉੱਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾ ਕਿ ਭਾਸ਼ਣ

(2) ਸਿੱਧਾ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼

(3) ਦ੍ਰਿਸ਼ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਾ ਕਿ ਭਾਸ਼ਣ

(4) ਸਿੱਧਾ ਭਾਸ਼ਣ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਿਰਦੇਸ਼

95. ਤੁਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸਕੂਲ ਬਾਰੇ ਹੋਈ ਗੱਲਬਾਤ ਦੇ ਪੰਜ ਛੋਟੇ ਹਿੱਸੇ ਸੁਣੋਗੇ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੋ, ਫਿਰ ਏ ਤੋਂ ਜੀ ਸਾਰੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਤੋਂ ਪੰਜ ਹਰੇਕ ਬੁਲਾਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਓ । ਤੁਸੀਂ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰੀ ਸੁਣੋਗੇ । ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਲਕਸ਼ਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ..... ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ ।

(1) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿੱਖਿਆ

(2) ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਇਕ ਅਭਿਆਸ

(3) ਸੁਣਨ ਲਈ ਮੁਲਾਂਕਨ ਕਰਨ ਦਾ ਅਭਿਆਸ

(4) ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਇਕ ਵਿਆਪਕ ਅਭਿਆਸ

96. ਬੋਲਣ ਨੂੰ ਅਕਸਰ 'ਮਿਥ' ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਮੁਹਾਰਤ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਕਿ

(1) ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ।

(2) ਅਧਿਆਪਣ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਬਗੈਰ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ।

(3) ਸਿਰਫ਼ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਹੀ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

(4) ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮਨੁੱਖ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕਲਾ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ।

97. ਭਾਸ਼ਾ ਕੌਸ਼ਲ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਕੋਸ਼ਗਤ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ

(1) ਵਾਕ-ਬਣਤਰ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ

(2) ਸਮਾਜਕ, ਨਿੱਜੀ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੌਸ਼ਲ

(3) ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ

(4) ਵਿਆਕਰਨਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਪੱਧਰ

98. 'ਸਕੈਨਿੰਗ' ਸਮੇਂ ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

(1) ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਪਾਠ ਨੂੰ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਵਾਚਦਾ ਹੋਇਆ ਬੇਲੋੜੇ ਵੇਰਵੇ ਛੱਡਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

(2) ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਲਿਖਣ ਤੱਕ ਸੰਬੰਧਤ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

(3) ਸੂਚਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਜਾਂ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ।

(4) ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਸ਼ਾ, ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਸਾਰ ਜਾਣਨ ਲਈ ਇਕ ਪਾਠ ਨੂੰ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਵਾਚਦਾ ਹੈ ।

99. ਦੂਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਸੰਕੇਤ ਅਧਿਆਪਕ ਵਾਸਤੇ ਮਦਦਗਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ?

(1) ਇਕ ਪੈਰੇ 'ਚ ਸੰਖੇਪ ਸਾਰ ਦੇਣ ਨਾਲ

(2) ਛਪੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਉਪਰ ਉਂਗਲੀ ਰੱਖਣ ਨਾਲ

(3) ਸੰਬੰਧ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਯੋਜਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ

(4) ਪੈਰਿਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਦੇ ਸੰਗਠਨ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਨਾਲ

100. ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਢੁੱਕਵਾਂ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ?

(1) ਕਥਾ ਸੰਬੰਧੀ ਰਿਕਾਰਡ

(2) ਪੋਰਟਫੋਲੀਓ

(3) ਯੂਨਿਟ ਟੈਸਟ

(4) ਸਮੇਟਿਵ ਟੈਸਟ

101. ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਲਈ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਅਸਰਦਾਰ ਬਣ ਜਾਵੇ – ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਿਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹੈ ?

(1) ਰੁੱਚੀ ਵਧਾਉਣ ਨਾਲ

(2) ਵੱਖਰੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਲਿਖਣ ਨਾਲ

(3) ਸੰਚਾਰ ਨਾਲ

(4) ਪੜ੍ਹਤ ਨਾਲ

102. ਵਿਆਕਰਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ –

(1) ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਪਕ ਕੌਸ਼ਲ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ

(2) ਉਚਾਰਨ ਅਤੇ ਦਰੁਸਤੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ

(3) ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਸੰਚਾਰ ਕੌਸ਼ਲ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨਾ

(4) ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਉਣੀ

103. ਵਿਆਕਰਨ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਕਿਸ ਉਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

(1) ਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਸੰਦਰਭਾਂ ਵਿਚ ਵਾਕ-ਬਣਤਰ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਅਤੇ ਵਾਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਉੱਪਰ

(2) ਸਿੱਖਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐੱਲ-2 ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਕਰਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਉੱਪਰ

(3) ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਆਕਰਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਉੱਪਰ

(4) ਵਿਆਕਰਨਕ ਨੇਮਾਂ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਉੱਪਰ

104. ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਇਕ, ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪੈਮਾਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

(1) ਦਿਖਾਵੇ ਵਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

(2) ਅਸਪਸ਼ਟ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ

(3) ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ

(4) ਪ੍ਰਸੰਗਕ

105. ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪਾਠ, ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ, ਐਨੀਮੇਸ਼ਨ ਤੇ ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕਿਸ ਦੀ ਬਿਹਤਰ ਵਰਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ?

(1) ਸਿਧਾਂਤਕ

(2) ਪਾਠਗਤ ਮਿਸਾਲਾਂ

(3) ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ

(4) ਸਿੱਖਿਆ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ

ਨਿਰਦੇਸ਼: *ਇਸ ਕਾਵਿ-ਟੋਟੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸਦੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (106 ਤੋਂ 111) ਦੇ ਢੁਕਵੇਂ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ।*

ਜ਼ੇ – ਜ਼ਰ ਤੇ ਮਾਲ ਭੀ ਸਭ ਕੂੜਾ,
ਜ਼ਰਾ ਦੇਖ ਖਾਂ ਆਪ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਤੂੰ ।
ਕਿਲ੍ਹੇ ਕੋਟ ਹਵੇਲੀਆਂ ਖ਼ਾਕ ਹੈਸਨ,
ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਂਵਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਸਾਰ ਕੇ ਤੂੰ ।
ਰਚ ਪਚ ਕੁਟੰਭ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਓ,
ਸਭ ਰਾਮ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਸਾਰ ਕੇ ਤੂੰ ।
ਕੀ ਕਰੇਂਗਾ ਕੰਮ ਤਦ ਦਯਾ ਸਿੰਘਾ,
ਜਦੋਂ ਉਠ ਤੁਰਸੇਂ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਕੇ ਤੂੰ ।

106. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਵਿ-ਬੰਦ ਵਿਚ ਕਵੀ 'ਜ਼ਰ ਤੇ ਮਾਲ' ਨੂੰ ਕੀ ਆਖਦਾ ਹੈ ?

(1) ਨਾਸ਼ਵਾਨ
(2) ਮੁਸੀਬਤ
(3) ਸੁੰਦਰਤਾ
(4) ਦਰਸ਼ਨ

107. ਕਵੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਹੈ ?

(1) ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹੱਲਾਂ ਤੇ ਭਵਨਾ ਨੇ
(2) ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ
(3) ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ
(4) ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਨੇ

108. 'ਰਚ ਪਚ ਕੁਟੰਭ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਓਂ' ਸਤਰ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(1) ਅਯਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ
(2) ਖਾਧਾ ਹੋਇਆ ਖਾਣਾ ਪਚਦਾ ਨਹੀਂ
(3) ਕਵਿਤਾ ਰਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ
(4) ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਵਿਅਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ

109. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰੇ ਵਿਚ 'ਬਾਜ਼ੀਗਰ' ਜਾਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(1) ਕੁਸ਼ਤੀ ਹਾਰ ਜਾਣੀ
(2) ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋਣਾ
(3) ਸੱਟੇਬਾਜ਼ੀ 'ਚ ਦਾਅ ਹਾਰ ਜਾਣਾ
(4) ਜੂਏ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਜਾਣੀ

110. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮਨੋਰਥ ਕੀ ਹੈ ?

(1) ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਜਾਣਾ
(2) ਕਿਲ੍ਹੇ, ਹਵੇਲੀਆਂ ਉਸਾਰਨਾ
(3) ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਰਚ-ਮਿਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾ
(4) ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ

111. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਵਿ-ਸਤਰਾਂ ਦੇ ਕਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ ?

(1) ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਾ ਦਯਾ ਸਿੰਘ
(2) ਵਜੀਰ ਦਯਾ ਸਿੰਘ
(3) ਸਾਧੂ ਦਯਾ ਸਿੰਘ
(4) ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ

ਨਿਰਦੇਸ਼: *ਇਸ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਉਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ (ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ 112 ਤੋਂ 120) ਤੱਕ ਢੁਕਵੇਂ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ।*

ਪੰਡਤ, ਪਾਦਰੀ, ਮੌਲਵੀ ਜਾਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜਿਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਆ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਤ-ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ । ਸਿੱਖੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਯਾਦ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਾਣੀ, ਜਾਂਚੀ ਤੇ ਪਰਖੀ ਹੋਈ ਗੱਲ ਜੀਵਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਚਿੱਤ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਠੀਕ ਗਿਆਨ ਹੈ । ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਤਾਂ ਅਭਿਮਾਨ ਵਧਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਾਧਨ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਹੈ । ਗਿਆਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਾਸਤਵਿਕ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰ ਹੈ । ਗਿਆਨ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲੋਂ

ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਅਧਿਕ ਹੈ । ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਜੀਵਨ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਦਾਚਾਰ ਆ ਗਿਆ, ਉਹੀ ਸਦਾਚਾਰ ਦਾ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖਿਅਕ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਉਹ ਆਚਾਰ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ । ਹਾਂ, ਇੱਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਅਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਨਾਸ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਅਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਥਾਰਥਕ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਏਗਾ ।

112. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰੇ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਸਿਰਲੇਖ ਚੁਣੋ –

(1) ਗਿਆਨ

(2) ਸਿੱਖਿਆ

(3) ਆਚਾਰ

(4) ਸਦਾਚਾਰ

113. ਸੰਤ-ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ?

(1) ਬਲੈਕ ਬੋਰਡ ਦਾ

(2) ਅਨੁਭਵ ਦਾ

(3) ਵਿਦਿਆ ਦਾ

(4) ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

114. ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਜੀਵਨ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(1) ਸਦਾਚਾਰ ਵਾਲੀ

(2) ਆਚਾਰ ਵਾਲੀ

(3) ਜਾਂਚੀ-ਪਰਖੀ ਹੋਈ

(4) ਅਵਿਦਿਆ ਵਾਲੀ

115. ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

(1) ਸ਼ੁਹਰਤ ਨਾਲ

(2) ਪੈਸੇ ਧੇਲੇ ਨਾਲ

(3) ਨਾਮ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨਾਲ

(4) ਸਿੱਖਿਆ ਨਾਲ

116. ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨੀ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਤੋਂ ਕੋਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

(1) ਆਚਾਰ ਤੋਂ

(2) ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੋਂ

(3) ਨੇਕ ਕਮਾਈ ਤੋਂ

(4) ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

117. ਅਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਨਾਮ ਲਈ ਕੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ?

(1) ਅਭਿਮਾਨ

(2) ਸਤਿਕਾਰ

(3) ਯਥਾਰਥਕ ਗਿਆਨ

(4) ਰੀਤੀ ਰਿਵਾਜ

118. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ?

(1) ਕਿਤਾਬੀ ਗਿਆਨ ਦਾ

(2) ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ

(3) ਨਾਸਤਕ ਹੋਣ ਦਾ

(4) ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ

119. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰੇ ਮੁਤਾਬਕ ਕਿਹੜਾ ਗਿਆਨ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ?

(1) ਪਾਦਰੀ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ

(2) ਸ਼ੁੱਧ ਚਿੱਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ

(3) ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ

(4) ਪੰਡਤ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ

120. ਕਿਹੜੀ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਵੀ ਜੀਵਨ ਚੱਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ?

(1) ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ

(2) ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਗਿਆਨ

(3) ਅਵਿੱਦਿਆ

(4) ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਭਾਗ ਦੇ
ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਕੇਵਲ ਤਾਂ ਹੀ
ਦੇਵੇ ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ ਭਾਗ – II ਦਾ
ਵਿਕਲਪ ਪੰਜਾਬੀ ਚੁਣਿਆ ਹੈ ।

→

ਭਾਗ V
ਭਾਸ਼ਾ II
ਪੰਜਾਬੀ

ਨਿਰਦੇਸ਼: *ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (ਪ੍ਰਸ਼ਨ 121 - 135) ਦੇ ਢੁੱਕਵੇਂ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨਾਲ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ।*

121. ਇਕ ਦੁਭਾਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿਚ,

(1) ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਉਹੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦੇ ਹਨ ।

(2) ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ।

(3) ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ।

(4) ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਰਫ਼ ਲਕਸ਼ਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ।

122. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਉਪਰ ਵਰਗ ਦੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਕਿਸਮ ਤੋਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਅਤੇ ਅਰਥ ਉਪਰ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

(1) (15 – 17 ਸਾਲ)

(2) (10 – 14 ਸਾਲ)

(3) (9 – 12 ਸਾਲ)

(4) (1 – 4 ਸਾਲ)

123. ਲਕਸ਼ਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵਿਆਕਰਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ

(1) ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਇਕ ਮਿਲਸਿਲੇ ਉੱਪਰ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ।

(2) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

(3) ਲਈ ਵਿਆਕਰਨ ਦੇ ਪਾਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਤਕਨਾਲੋਜੀਕਲ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਲੋੜ

(4) ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚ-ਊਰਜਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ।

124. ਭਾਸ਼ਾ ਅਧਿਆਪਣ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਸੰਦਰਭਮੂਲਕ ਵਿਆਕਰਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ

(1) ਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਇਕ ਸੁਭਾਵਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਦੀ ਇਕ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਸੁਣਨੀ

(2) ਵਿਆਕਰਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੜ੍ਹਨਾ ਤੇ ਸੁਣਨਾ

(3) ਅਭਿਆਸ ਉਪਰ ਘੱਟ ਜ਼ੋਰ, ਵਿਆਕਰਨ ਤੇ ਲੇਖਕ ਵਿਚ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ

(4) ਵਿਆਕਰਨ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਅਧਿਆਪਣ

125. ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਪਣੇ ਲੈਕਚਰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਸਕਰੀਨ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਤੇ ਵੀਡਿਓ ਐਡੀਟਿੰਗ ਪ੍ਰੋਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਜੋਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ..... ਦੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

(1) ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ

(2) ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਸਾਮੱਗਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤ ਨੂੰ ਛੱਡਣ

(3) ਇਕ ਅਨੋਖੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਚ ਪਰਦਾ ਫ਼ਾਸ਼ ਕਰਨ

(4) ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਪੜ੍ਹਨ

126. ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਚਿੰਤਨ ਕੌਸ਼ਲ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ ?

(1) ਕਲੋਜ਼ਡ ਐਂਡਿਡ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

(2) ਤੱਥ ਅਧਾਰਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

(3) ਨਿਰੋਲ ਪਾਠ ਦੀ ਪੜ੍ਹਤ ਉੱਪਰ ਅਧਾਰਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

(4) ਆਪਣੇ ਜੁਆਬ ਰਾਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

127. ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤਨਾਉਗ੍ਰਸਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੋਝ ਹੇਠਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਹਾਲਤ ਉਸ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਚ ______ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਏਗੀ ।

(1) ਭਾਵਾਤਮਕ

(2) ਸਰੀਰਕ

(3) ਸਾਈਕੋਮੋਟਰ

(4) ਕਾਗਨਿਟਿਵ

128. ਦੂਜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾਈ ਯੋਗਤਾ ਆਦਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ

(1) ਇਕ ਦੇਸੀ ਬੁਲਾਰੇ ਵਲੋਂ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ

(2) ਆਮ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਕਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁਢਲੀਆਂ ਬਣਤਰਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ

(3) ਢੁੱਕਵੇਂ ਵਾਕਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਨਾਲ ਵਾਕ ਬਣਾਉਣੇ

(4) ਧੁਨੀਆਂ, ਸ਼ਬਦਾਂ, ਵਾਕੰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ

129. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਠੀਕ ਹੈ ?

(1) ਫਾਰਮੇਟਿਵ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਨੂੰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਔਸਤ ਤੇ ਮਾੜੇ ਗਰੇਡ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

(2) ਸਾਰੇ ਫਾਰਮੇਟਿਵ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਮੁਲਾਂਕਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ।

(3) ਫਾਰਮੇਟਿਵ ਮੁਲਾਂਕਨ ਅਸਰਦਾਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ । ਫਿਰ ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਉਪਰੰਤ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ।

(4) ਸਾਰੇ ਸਮੇਟਿਵ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਅਧਿਆਪਣ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

130. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟਾਉਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਕੀਤੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪੜ੍ਹੇ ਪਾਠਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਲਕਸ਼ਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ..... ਕੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ –

(1) ਵਿਆਕਰਨਕ ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਉਣ

(2) ਸੰਰਚਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ

(3) ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

(4) ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰਲਾਉਣ

131. ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਉਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਹੜੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਢੁਕਵੇਂ ਸੰਕਲਪ ਰਾਹੀਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ –

ਕਿਸੇ ਬੁਲਾਰੇ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਕ ਸੁਚੇਤ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

(1) ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗਤਾ

(2) ਪੈਸਿਵ ਲਿਸਨਿੰਗ

(3) ਐਕਟਿਵ ਲਿਸਨਿੰਗ

(4) ਸੁਚੇਤ ਪਹੁੰਚ

132. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਾਸ਼ਾਈ ਕੌਸ਼ਲ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਪਹੁੰਚ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਜਮਾਤ ਵਿਚਲੇ ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਪਹੁੰਚ ਹੈ –

(1) ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ

(2) ਵਿਆਪਕ

(3) ਸਮੁੱਚੀ

(4) ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ

133. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਖਿਆ ਆਯੋਗਤਾਵਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੂਚਨਾ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਪੜ੍ਹਨ/ਲਿਖਣ ਵਿਚ ਦਖ਼ਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ..... ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

(1) ਅਧਿਆਪਣ ਵਿਚ ਸ਼ੋਧ ਕਰਕੇ

(2) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕੇ

(3) ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਕਲਪਾਂ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰਵਾਉਣ ਨਾਲ

(4) ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕੇ

134. ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਲੋਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਦੁਹਰਾਉਣ ਨੂੰ ਗਦ ਮੁਲਾਂਕਨ ਲਈ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਕਨੀਕ ਵਿਚ ਕੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

(1) ਨਿਚੋੜ ਕੱਢਣਾ

(2) ਪਿਛੇ ਹਟਣਾ

(3) ਇਕੱਤਰ ਕਰਨਾ

(4) ਸੂਚਨਾ ਲੈਣੀ

135. ਲਿਖਤੀ ਮੁਲਾਂਕਨ ਦੇ ਗਰੇਡ ਪੰਜ 'ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਮੁੱਦੇ ਉਪਰ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ । ਲਿਖਤੀ ਪਾਠ ਲੇਖਕ ਤੋਂ ਕਿਸ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰੂਗਾ ?

(1) ਇਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ

(2) ਸੇਧਾਤਮਕ ਨਿਚੋੜ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ

(3) ਇਕ ਗ਼ਲਪੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼

(4) ਇਕ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ

ਨਿਰਦੇਸ਼: *ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (136 – 141) ਤਕ ਦੇ ਢੁੱਕਵੇਂ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ।*

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪੇਂਡੂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡੀ ਰਹਿਣੀ-ਬਹਿਣੀ ਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਹਾਲਤ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ, ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਨੁਕਰੇ ਜਿਥੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛੰਭ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪਿਪਲਾਂ ਬਰੋਟਿਆਂ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਲੰਘਦਾ ਹੈ । ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦੇ ਹਨ – ਮੰਗਤੇ, ਫਕੀਰ ਜਾਂ ਇੰਵਾਣੇ ਬਾਲ, ਜਾਂ ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ, ਵਿਆਹ ਤਿਉਹਾਰ ਵੇਲੇ,

ਕੁੜੀਆਂ ਕੱਤਰੀਆਂ । ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗੀਤ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ । ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਵਾਕਫੀ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਵਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪਰ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਗੀਤਾਂ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਇਤਨਾ ਤੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਮਿਠਤ, ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਤੇ ਡੂੰਘਾਈ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੁੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ।

136. ਇਸ ਪੈਰੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਂਡੂ ਲੋਕ ਕਿਥੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

(1) ਗਲੀ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿਚ

(2) ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਵਿਚ

(3) ਖੇਤਾਂ ਜਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚ

(4) ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ

137. ਗਲੀਆਂ ਵਿਚ ਕਿਹੋ-ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?

(1) ਰੈਪ ਵਾਲੇ

(2) ਪੱਛਮੀ ਧੁਨਾਂ ਵਾਲੇ

(3) ਪੌਪ ਗੀਤ

(4) ਧੁਰ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ

138. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰੇ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ 'ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ' ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

(1) ਔਰਤਾਂ

(2) ਗਭਰੂ

(3) ਤੀਆਂ

(4) ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ

139. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਸ ਚੁਣੋ ?

(1) ਪੰਜਾਬੀ-ਗੀਤ

(2) ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ

(3) ਵੱਡੀ-ਭੁੱਲ

(4) ਇਸ-ਕਿਸਮ

140. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰੇ ਵਿਚਲੇ ਸ਼ਬਦ 'ਦਾਇਰਾ' ਦਾ ਸਮਾਨਰਥਕ ਸ਼ਬਦ ਚੁਣੋ –

(1) ਤਿਕੋਨ

(2) ਸਮਾਂਨਾਂਤਰ

(3) ਘੇਰਾ

(4) ਚਕੌਰ

141. ਇਸ ਪੈਰੇ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਸਿਰਲੇਖ ਚੁਣੋ –

(1) ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ

(2) ਖੇਤੀਬਾੜੀ

(3) ਮਰਦਾਂ ਤੇ ਤ੍ਰੀਮਤਾਂ ਦਾ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ

(4) ਪੇਂਡੂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਨਿਰਦੇਸ਼: *ਇਸ ਪੈਰੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ (142 ਤੋਂ 150) ਦੇ ਢੁੱਕਵੇਂ ਉੱਤਰ ਦਿਓ ।*

ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਧਰਨੀ ਦੇਵੀ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਪੂਰਵ-ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ । ਧਰਤੀ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਨ-ਦਾਤਾ ਤੇ ਫਲ-ਦਾਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਧਰਤੀ ਉੱਪਰ ਵਸਦੇ ਸਭ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਤੇ ਬਨਸਪਤੀ ਦੀ ਰੱਖਿਅਕ ਤੇ ਪਾਲਕ ਵੀ ਹੈ । ਧਰਨੀ ਦੇਵੀ ਭੂਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਪੂਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਲਈ ਧਰਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਮੜ੍ਹੀ ਜਾਂ ਪੂਜਾ ਅਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਸਿਰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਨਾ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਮੂਰਤੀ ਬਣਾਈ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਫਿਰ ਵੀ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਰੱਖ਼ਤ ਹੇਠਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਗੀਟਿਆਂ ਜਾਂ ਠੀਕਰੀਆਂ ਦੀ ਢੇਰੀ ਜਿਹੀ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ । ਲੋਕੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਧਰਨੀ ਦੇਵੀ ਦੀਆਂ ਸੁੱਖਣਾ ਸੁੱਖਦੇ ਤੇ ਦੁੱਧ, ਫਲ ਤੇ ਅੰਨ ਭੇਟ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇੱਥੇ ਹੀ ਧਰਨੀ ਨਮਿਤ ਘਿਉ ਦੇ ਦੀਵੇ ਬਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਦੁੱਧ ਚੋਣ ਵੇਲੇ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕੁਝ ਧਾਰਾਂ ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਤੇ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਵੇਲੇ ਧਰਤੀ ਪੂਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਗੁੜ ਦੀ ਭੇਲੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਰੋੜੀਆਂ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ । ਫ਼ਸਲ ਦੀ ਵਾਢੀ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਕੁ ਬੂਟੇ ਧਰਨੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਵਜੋਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਵੇਂ ਮਕਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਰੀਅਲ, ਸੰਧੂਰ, ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸਿੱਕੇ, ਮੋਤੀ, ਘੋਗੇ ਤੇ ਕੌਡੀਆਂ ਆਦਿ ਮੌਲੀ ਦੇ ਧਾਗੇ ਵਿਚ ਪਰੋ ਕੇ ਧਰਨੀ ਮਾਈ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਸੰਕਟ ਵੇਲੇ ਔਰਤਾਂ ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਦੁਹਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿ ਦੀ ਪਤ ਧਰਤੀ ਰੱਖਦੀ ਹੈ ।

142. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰੇ ਦਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਿਰਲੇਖ ਚੁਣੋ –

(1) ਧਰਤੀ ਨਾਲ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ

(2) ਬਨਸਪਤੀ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ

(3) ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ

(4) ਧਰਤੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ

143. ਧਰਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(1) ਮੜ੍ਹੀ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ

(2) ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਵੇਲੇ ਤੋਂ

(3) ਪੂਰਵ-ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਲ ਤੋਂ

(4) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ

144. ਘਿਉ ਦੇ ਦੀਵੇ ਕਿਥੇ ਬਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?

(1) ਦਰਖ਼ਤ ਥੱਲੇ ਪੱਥਰਾਂ-ਗੀਟਿਆਂ ਜਾਂ ਠੀਕਰੀਆਂ ਦੀ ਢੇਰੀ 'ਤੇ

(2) ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਉੱਤੇ

(3) ਮਕਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉੱਤੇ

(4) ਖੂਹ ਉੱਤੇ

145. ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ?

(1) ਕਾਲੀ ਮਾਤਾ

(2) ਗਊ ਮਾਤਾ

(3) ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ

(4) ਧਰਨੀ ਦੇਵੀ

146. ਹਲ ਵਾਹੁਣ ਜਾਂ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਸਮੇਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(1) ਫਲ ਤੇ ਅੰਨ ਭੇਟ ਕਰਕੇ

(2) ਗੁੜ ਦੀ ਭੇਲੀ ਜਾਂ ਕੁੱਝ ਰੋੜੀਆਂ ਨਾਲ

(3) ਮੌਲੀ ਦੇ ਧਾਗੇ ਨਾਲ

(4) ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਮਾਰ ਕੇ

147. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਵਿ-ਪੈਰੇ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ 'ਅਸਥਾਨ' ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?

(1) ਫ਼ਸਲ ਦੀ ਵਾਢੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ

(2) ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ

(3) ਪੂਜਾ-ਸਥਾਨ

(4) ਦੁੱਧ ਚੋਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ

148. ਧਰਤੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਪੁਕਾਰ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(1) ਸੰਕਟ ਸਮੇਂ

(2) ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਛਾਂ ਲੈਣ ਵੇਲੇ

(3) ਅਮਨ-ਚੈਣ ਵੇਲੇ

(4) ਫਲ ਲੈਣ ਸਮੇਂ

149. ਧਰਤੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਪੂਜਾ ਅਸਥਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ?

(1) ਸੰਕਟ ਕਰਕੇ

(2) ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ

(3) ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ

(4) ਮਿੱਟੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਕੱਚੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ

150. ਸਚਾਈ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕੌਣ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ?

(1) ਪੇੜ-ਪੌਦੇ

(2) ਮੜ੍ਹੀਆਂ

(3) ਪੂਜਾ-ਅਸਥਾਨ

(4) ਧਰਤੀ ਮਾਂ

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੋ :

1. ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਾਰ ਵਿਕਲਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਲਈ ਓ.ਐੱਮ.ਆਰ. (OMR) ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦੇ ਪੰਨਾ-2 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੋਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੀਲੇ/ਕਾਲੇ ਬਾਲ ਪੁਆਇੰਟ ਪੈੱਨ ਨਾਲ ਭਰੋ । ਇੱਕ ਵਾਰ ਉੱਤਰ ਭਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ।
2. ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਨਾ ਮੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਉਪਰ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ । ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਰੋਲ ਨੰਬਰ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਥਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਤੇ ਨਾ ਲਿਖਣ ।
3. ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕਰੋ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੀ ਵੀ ਪਰਿਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ (ਕੇਵਲ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੋਡ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਹੋਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ) ਦੂਜੀ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।
4. ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ/ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਸੰਕੇਤ ਅਤੇ ਨੰਬਰ ਨੂੰ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹਾਜਰੀ-ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣ ।
5. ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਦੁਆਰਾ ਪਰੀਖਿਆ ਹਾਲ/ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਾਰਡ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਠ-ਸਮਗਰੀ, ਪ੍ਰਿੰਟਿਡ ਜਾਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤ, ਕਾਗਜ਼ ਦੀਆਂ ਪਰਚੀਆਂ, ਪੇਜਰ, ਮੋਬਾਇਲ ਫੋਨ, ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਯੰਤਰ ਜਾਂ ਕਿਸੀ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਜਾਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ।
6. ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਦੇ ਮੰਗਣ ਤੇ ਹਰੇਕ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼-ਕਾਰਡ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਖਾਏ ।
7. ਸੁਪਰਿਨਟੈਂਡੈਂਟ ਜਾਂ ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਦੀ ਖਾਸ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਸੀਟ ਨਾ ਛੱਡੋ ।
8. ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ-ਪੱਤਰ ਉੱਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਦਸਖ਼ਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ, ਪਰੀਖਿਆ ਹਾਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਗੇ । ਜੇਕਰ ਕਿਸੀ ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਹਾਜ਼ਰੀ-ਪੱਤਰ ਉੱਤੇ ਦਸਖ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਜਮ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੁਚਿਤ ਸਾਧਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ।
9. ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ/ਹੱਥ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਵਰਜਿਤ ਹੈ ।
10. ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਪਰੀਖਿਆ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰੇਗਾ । ਅਨੁਚਿਤ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਬੋਰਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ।
11. ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਭਾਗ ਅਲਗ ਨਾ ਕਰੋ ।
12. **ਪਰੀਖਿਆ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਤੇ, ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਹਾਲ/ਕਮਰਾ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਉੱਤਰ ਪੱਤਰ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਨਿਰੀਖਿਅਕ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇਗਾ ।** ***ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਇਸ ਪਰੀਖਿਆ ਪੁਸਤਿਕਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਿਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ।***

READ THE FOLLOWING INSTRUCTIONS CAREFULLY :

1. Out of the four alternatives for each question, only one circle for the correct answer is to be darkened completely with Blue/Black Ball Point Pen on Side-2 of the OMR Answer Sheet. The answer once marked is not liable to be changed.
2. The candidates should ensure that the Answer Sheet is not folded. Do not make any stray marks on the Answer Sheet. Do not write your Roll No. anywhere else except in the specified space in the Answer Sheet.
3. Handle the Test Booklet and Answer Sheet with care, as under no circumstances (except for discrepancy in Test Booklet Code or Number and Answer Sheet Code or Number), another set will be provided.
4. The candidates will write the correct Test Booklet Code and Number as given in the Test Booklet/Answer Sheet in the Attendance Sheet.
5. Candidates are not allowed to carry any textual material, printed or written, bits of papers, pager, mobile phone, electronic device or any other material except the Admit Card inside the Examination Hall/Room.
6. Each candidate must show on demand his / her Admission Card to the Invigilator.
7. No candidate, without special permission of the Superintendent or Invigilator, should leave his / her seat.
8. The candidates should not leave the Examination Hall without handing over their Answer Sheet to the Invigilator on duty and sign the Attendance Sheet twice. Cases where a candidate has not signed the Attendance Sheet a second time will be deemed not to have handed over the Answer Sheet and dealt with as an unfair means case. **The candidates are also required to put their left-hand THUMB impression in the space provided in the Attendance Sheet.**
9. Use of Electronic/Manual Calculator is prohibited.
10. The candidates are governed by all Rules and Regulations of the Board with regard to their conduct in the Examination Hall. All cases of unfair means will be dealt with as per Rules and Regulations of the Board.
11. No part of the Test Booklet and Answer Sheet shall be detached under any circumstances.
12. **On completion of the test, the candidate must hand over the Answer Sheet to the Invigilator in the Room/Hall.** ***The candidates are allowed to take away this Test Booklet with them.***

निम्नलिखित निर्देश ध्यान से पढ़ें :

1. प्रत्येक प्रश्न के लिए दिए गए चार विकल्पों में से सही उत्तर के लिए OMR उत्तर पत्र के पृष्ठ-2 पर केवल एक वृत्त को ही पूरी तरह नीले/काले बॉल पॉइन्ट पेन से भरें । एक बार उत्तर अंकित करने के बाद उसे बदला नहीं जा सकता है ।
2. परीक्षार्थी सुनिश्चित करें कि इस उत्तर पत्र को मोड़ा न जाए एवं उस पर कोई अन्य निशान न लगाएँ । परीक्षार्थी अपना अनुक्रमांक उत्तर पत्र में निर्धारित स्थान के अतिरिक्त अन्यत्र न लिखें ।
3. परीक्षा पुस्तिका एवं उत्तर पत्र का ध्यानपूर्वक प्रयोग करें, क्योंकि किसी भी परिस्थिति में (केवल परीक्षा पुस्तिका एवं उत्तर पत्र के संकेत या संख्या में भिन्नता की स्थिति को छोड़कर) दूसरी परीक्षा पुस्तिका उपलब्ध नहीं करायी जाएगी ।
4. परीक्षा पुस्तिका/उत्तर पत्र में दिए गए परीक्षा पुस्तिका संकेत व संख्या को परीक्षार्थी सही तरीके से हाज़िरी-पत्र में लिखें ।
5. परीक्षार्थी द्वारा परीक्षा हॉल/कक्ष में प्रवेश कार्ड के सिवाय किसी प्रकार की पाठ्य सामग्री, मुद्रित या हस्तलिखित, कागज़ की पर्चियाँ, पेजर, मोबाइल फोन, इलेक्ट्रॉनिक उपकरण या किसी अन्य प्रकार की सामग्री को ले जाने या उपयोग करने की अनुमति नहीं है ।
6. पूछे जाने पर प्रत्येक परीक्षार्थी, निरीक्षक को अपना प्रवेश-कार्ड दिखाएँ ।
7. अधीक्षक या निरीक्षक की विशेष अनुमति के बिना कोई परीक्षार्थी अपना स्थान न छोड़ें ।
8. कार्यरत निरीक्षक को अपना उत्तर पत्र दिए बिना एवं हाज़िरी-पत्र पर दुबारा हस्ताक्षर किए बिना परीक्षार्थी परीक्षा हॉल नहीं छोड़ेंगे । यदि किसी परीक्षार्थी ने दूसरी बार हाज़िरी-पत्र पर हस्ताक्षर नहीं किए तो यह माना जाएगा कि उसने उत्तर पत्र नहीं लौटाया है और यह अनुचित साधन का मामला माना जाएगा । **परीक्षार्थी अपने बाएँ हाथ के अँगूठे का निशान हाज़िरी-पत्र में दिए गए स्थान पर अवश्य लगाएँ ।**
9. इलेक्ट्रॉनिक/हस्तचालित परिकलक का उपयोग वर्जित है ।
10. परीक्षा-हॉल में आचरण के लिए परीक्षार्थी बोर्ड के सभी नियमों एवं विनियमों द्वारा नियमित हैं । अनुचित साधनों के सभी मामलों का फैसला बोर्ड के नियमों एवं विनियमों के अनुसार होगा ।
11. किसी हालत में परीक्षा पुस्तिका और उत्तर पत्र का कोई भाग अलग न करें ।
12. **परीक्षा सम्पन्न होने पर, परीक्षार्थी कक्ष/हॉल छोड़ने से पूर्व उत्तर पत्र कक्ष-निरीक्षक को अवश्य सौंप दें ।** ***परीक्षार्थी अपने साथ इस परीक्षा पुस्तिका को ले जा सकते हैं ।***

SEAL